

Kálóczy Béla:

BESZÉLGETÉS ÓVÁRY GÉZA KÉPZŐMŰVÉSSZEL

Halásztelek, 2023. június

Óváry Géza képzőművész 1967 óta él Halásztelken. Több évtizedes alkotói pályát tud maga mögött. Önálló és közös kiállításai voltak már az ország több pontján. Vitte magával a lelkében hozott és az itt szerzett élményeket – sok grafikával, színes festménnyel terítette be a falakat, amerre megfordult. Ez év tavaszán töltötte be 80. életévét. Műterme kertés házuk egyik szobája, amely a városnak a Dunához közelebbi utcájában van, ott fogadott egy beszélgetésre feleségével, Mizsei Zsuzsával együtt.

KB: Kedves Géza, ritkán találkozunk, akkor is futtában beszélünk. Tavasszal volt a 80. születésnapod, akkor határoztam el, hogy meglátogatlak és készítek veled egy interjút. A kerek évforduló alkalmat ad arra, hogy megkérdezzem: hogyan alkotsz, milyen gondolatok foglalkoztatnak, mi inspirál arra, hogy ecsetet, vagy éppen grafitceruzát fogjál a kezedbe? Hirtelen ötlet, belső feszültség vagy társadalmi jelenség az, ami téged a festőállványhoz hív?

ALKOTÁSZ

I. Halásztelki művésztelep 2012

Fotó: © Nemes Zoltán 'mettor'

ÓG: Hát én is köszöntelek. Igen szép kérdést tettél föl nekem. Egyszerű a válaszom. Nálam ez belső indíttatás, emocionális dolog, amit nem tudok megmagyarázni semmilyen módon. Belső, lelki intuíción alapszik. Egyszerűen jönnek a vonalak maguktól. Nem is kell gondolkodnom, mert ösztönszerűen alakulnak, formálódnak és a végén egy komplett, kész alkotás születik a kezem alatt. Azt gondolom, az inspiráció nekem a Jóisten. Ő adta nekem ezt a tehetséget,

ezt a lehetőséget, hogy megmutassam a többi emberbarátomnak, hogy milyen érdekes is a művészet. Az életem során sok ezer, tízezer, millió vonalat raktam már le. De már elég szépen benne vagyok a korban. Sajnos kissé már betegesen is. Úgyhogy egyre jobban sietnem kell.

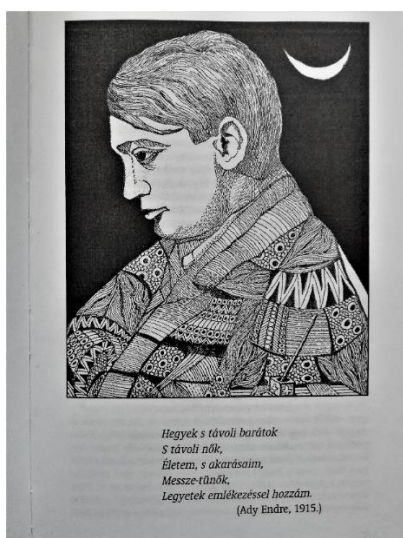
KB: Hatottak rád más művészek, elődeid, kortársaid is?

ÓG: Hogyne. Jártam már jó néhány művésznek az otthonában. És mindig meglepett már a környezetük is. Leginkább az, hogy a műtermeikben a festmények között könyv hátán könyvek vannak. Az irodalomnak nálam is nagy szerepe van az alkotás során.

Munkáimban gyakran dolgozom fel az irodalmi élményeimet. Sok nagy író könyvét olvastam. Olykor azokból egy-egy jelenet megragad, és azt a saját stílusommal, kifejezőeszközökkel átviszem papírra vagy vászonra. De ugyanígy vagyok a nagy festők munkáival vagy a zenével is.

KB: Az illusztráció mint műfaj nem érintett meg?

ÓG: De igen, ám ez nem elhatározás kérdése, hanem egy-egy ritkán adódó lehetőség. Csaknem 20 évvel ezelőtt, 2006-ban egy kedves barátom, Százdi Antal felkért egy Ady-könyv illusztrálására. A borítóján egyébként Márffy Ödön festménye látható. Elkezdtem olvasni Ady verseit és sokat meditáltam azon, hogyan tudnám vonalakkal kifejezni a költőt. Vázlatokat készítettem, egyszer csak azt vettem észre, hogy a vonalaim beleszövődnek a versekbe és önállóan futnak ki a kezemből. Több grafikám került a kötetbe. Végül egészen sikeres lett a könyv.

ADY – 2006

VÉR ÉS ARANY – 2006

A minap Egon Schielének, az egyik legnagyobb osztrák grafikusnak, festőnek egyik rajza megtetszett nekem és megrajzoltam, de úgy oldottam meg, hogy benne van Schiele és én is. Gondolati kapcsolat van közöttünk és ez a képen figurálisan is megjelenik. Még félúton tartok, de visszatérek rá, amint kapok egy inspiratív nyomást – csak hát idő kérdése, mert múlnak az évek, évtizedek...

KB: Schielének Klimttel közös kiállítása van a Leopold Múzeumban. Rövid élete volt, ez alatt szenvedélyesen alkotott. Expresszív, merész, erotikus képei vannak. Mi ragadott meg benne?

ÓG: Nem ezek, hanem a sajátos, egyéni vonalkezelés, a komoly anatómiai tudás, a rend. Látszik, hogy tanult ember volt. Egyébként Klimt volt a mestere és azt is észrevettem, hogy a mester is tanult a tanítványától. Az tetszett nekem, hogy tökéletesen és minden pózban, minden perspektívában tudott rajzolni. Elkápráztatott engem, talán kicsit hatással is volt rám, de munkáimban ezek nem láthatóak. Nem mérem magam a nagy elődökhöz, de Caravaggiótól Schieléig mindegyik mérhetetlen nagyság számomra.

Egy-egy zeneszerzőre vagy zenére hangolódva is ugyanúgy történik az alkotás nálam, mint az irodalom esetében. A különböző zenedarabok bennem hangulatot keltenek. Azt mondhatnám, hogy a nagyok mindig hatással voltak rám, közülük is Bach, aztán a süket Beethoven és a klasszikusok közül Mozart – ezek óriások voltak. Az utóbbinak az életét többször is elolvastam. Vagy 20-30 éve, amikor megkaptam a könyvet, festettem róla egy képet, ami jelenleg magántulajdonban van – sajnálom, de elvitték. Ki nem hagyhatom Vivaldi Négy évszak című művét, Smetana Moldva szimfonikus költeményét, vagy Verdi Nabucco operájából a Rabszolgák kórusát – amit meg is festettem. Ezek bármikor ihletet adhatnak nekem a festésre.

Szóval gyönyörű zenei emlékeim vannak, és bár szakmailag nem értek hozzá, belülről teljesen felfogom a dalt, a harmóniát. A zene és a képzőművészet egyébiránt édestestvérei egymásnak. Mindkettőben megtalálhatók a színek, a harmónia. Szerintem ez egy létező kapcsolat a két művészet között. Egészen biztos, hogy egy adott kor zseniális zeneszerzői és képzőművészei kitűnően tudtak kommunikálni egymással. Mostanra a zene egyre elvontabbá, a képzőművészet egyre absztraktabbá vált.

KB: Ahogy körülnézek a szobád falán, neked is vannak absztrakt képeid. Ezek korunk életérzését adják vissza?

PERPETUM MOBILE - 2014

ÓG: Meglehet.

KB: Kedves Géza, te honnan indultál ifjúkorodban, milyen stílusirányzathoz csatlakoztál?

ÓG: Én az alapoknál kezdtem a művészeti tanulmányaimat, beállított csendéleteket, gipszfigurákat rajzoltam, tanárok által irányítva. A csepeli szabadiskolába jártam. Neves tanáraink voltak, például Gádor Emil vagy Tóth Menyhért, ez utóbbi világhírű lett, posztumusz Kossuth díjat is kapott – a portréja itt látható a falon. Ő a mesterem és egyúttal jó barátom is volt. Említhetném még Németh Miklós barátomat, aki szintén a mester felkaroltja volt.

TÓTH MENYHÉRT, A MESTEREM – 2000

Fokozatosan végigjártam a számárlétrát, és természetesen hatással voltak rám a mestereim. De nem lettem epigon. Megtaláltam a magam stílusát, amiben ki tudtam magam fejezni. Hogy milyen stílusirányzathoz csatlakoztam? Mondhatnám, hogy olyanhoz, amiben éltem. Úgy vélem, hogy sajátos grafikám van, és már említettem, hogy a Jóistentől kaptam ezt az irányítást.

KB: Voltak-e a 60-as években művészeti csoportosulások, viták, rivalizálások?

ÓG: Ilyenféle harcot nem vettem észre, köztünk biztosan nem. Mi a művészetek alapjait tanultuk. Persze azért előfordult, hogy valakire politikai nyomást gyakoroltak és ezért szocreál stílusban alkotott pár dolgot. Gondolok itt a Lenin-, korábban még a Sztálin-fejekre. Volt, aki a megélhetése miatt vállalt ilyesmit. Én nem szerettem ezt a stílust.

KB: Mégis maradtak vissza ebből a korból is kultikus művek, amelyek megállják a helyüket ma is. Gondolhatok itt Somogyi Józsefre vagy Varga Imrére.

ÓG: Ez így van, vitathatatlan. E művek ma is helytállóak, visszaadnak valami pozitívumot is abból a korból. Mindemellett azt gondolom, hogy a művészek elsősorban embernek kell lennie, emberként kell viszonyulnia a világhoz, a társadalomhoz. Amit alkot, annak kell kifejeznie a saját viszonyát a világhoz és ne deklaráció helyettesítse ezt. Ami engem illet, én mindig őszinte voltam, kimondtam, ami akkor fájt, vagy ami örömet okozott. Az vezetett, hogy a műveim józanságot, szeretetet tükrözzenek és még azt, ami a világból emberi.

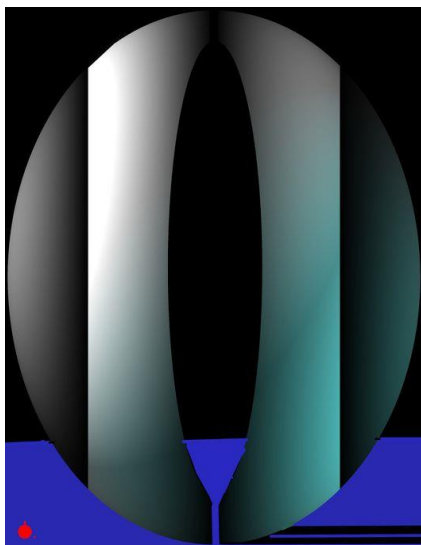
KB: A világ tele van problémákkal, feszültségekkel, ellentétekkel, ebből születhetnek új dolgok, de néha vizsályok is. A társadalmi kérdések megjelennek az alkotásaidban?

ÓG: Ezt a nézőnek, a befogadónak kell eldöntenie. Végül is a modern műalkotásokat sokféleképpen értelmezhetjük, mert eleve meghagyja a befogadónak, hogy ki-ki a maga szintjén, a maga ismeretei, érzelmei szerint értelmezze a művész szándékát. Az ember gyarló, és látok olyat, hogy a befutott emberek tényleg fantasztikus dolgokat tudnak letenni az asztalra, de a kortársak némelyikét semmibe veszik, lenézik. Sajnos, ez az étellel jár, az ember természetében ez benne van.

KB: Látom a számítógépet az asztalodon és körben absztrakt alkotásokat is. Jó néhányat ismerek közülük, amiket megosztottál.

ÓG: Idős koromra átléptem egy kapun. A ma technikája vitt el engem is oda, hogy használjam a gépet. Felviszem rá a gondolataimat, megtervezem, ami éppen eszembe jut, aztán áteszem manuálisan vászonra vagy farostlemeze. A méretet

meghatározom és olajjal megkenem ezeket a dolgokat, de gyakran ecsettel továbbfejlesztem. Ezek zömmel absztrakt konstrukciók.

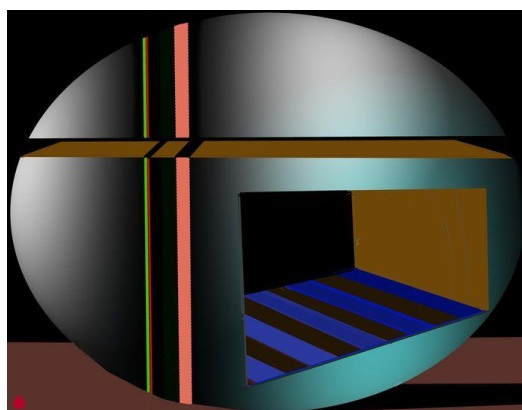
FELEZŐ - 2021

KB: Minden számítógépen szerkesztett képedet kiszínezed?

ÓG: Nem, dehogy. A grafikát mindig fekete-fehérben készítem, az igazi grafikának ez az alapszíne. Sokan mások ezt is színezik.

KB: Mi visz arra, hogy színt adjál a gépen szerkesztett többi képednek?

ÓG: A műalkotás lényege a gondolati tartalom, a kompozíció és egyebek mellett a szín is. Én színt adok a formáknak, már a képernyőn hozzátervezem a színeket, majd valóságos festményt készítek belőle, mert így mégiscsak értékesebb. A festés előtt még a méretben is variálok.

JÖVŐKÉP (formaterv) 2021

KB: Mi a jelentősége a méretnek? Ez egy önkényes választás a művész részéről?

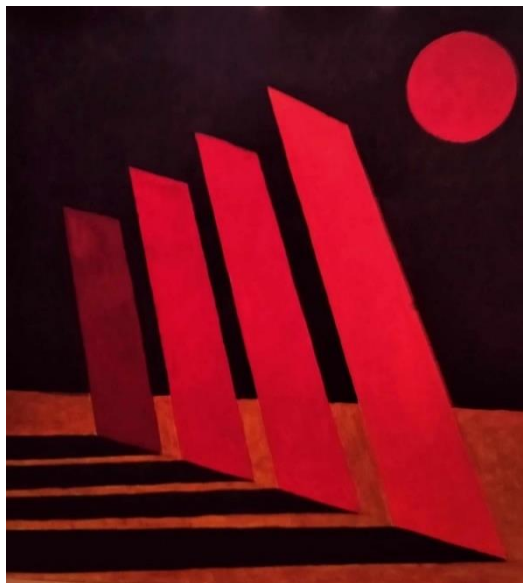
ÓG: A kép tárgyához, témájához, kompozíciójához eleve tartozik egy megfelelő méret. Ezt kell megtalálni, ez segíti a művészt a mondanivaló közlésében. Úgy értem, mintha egy-egy gondolat, kép követelne magának egy optimális méretet. Vannak miniatűr méretű képek és óriásiak is. Mindkettő lehet értékes műalkotás. Vannak, akik szeretik a kicsit, mások a nagyméretűeket, így például Csontváry. A murális (*falra festett*) óriási képek döbbenetes hatással lehetnek az emberre, ezek falfelületre kerülnek festéssel, vagy vászonra festett és falra rögzített módszerrel készülnek (*secco*).

KB: Az óriási méretű alkotásokról a nagy francia romantikusok és a klasszicisták, például David, Delacroix, Géricault hőseit és tájakat ábrázoló festményei jutnak eszembe.

ÓG: Megvallom, én nem különösen kedvelem a romantikát. A kedvenceim közé inkább az impresszionistáktól akár napjainkig terjedő időszak alkotásai tartoznak. Ez egy körülbelül 150 évet átívelő korszak sok stílusiránnyal és egyre több elvonatkoztatással. A 20. századi modernizmus alatt sok olyan irányzat jött létre, amelyeket szinte lehetetlen követni. De bármennyire is az absztrakt felé haladnak és különböznek is egymástól, mindnek az alapja a realizmus. A modern művészek is a reális dolgokból indulnak ki, az alkotói folyamat során leegyszerűsítik a formákat, mert a modern művész a lényegre akarja megragadni és kivenni, nem pedig a valóságot másolni. Kifejezni valamit színekkel, vonalakkal. Hogy érthetővé tegyem, egy példával élek.

Barcsay mester jó ismerősöm volt, sokat beszélgettünk. Kiválóan ismerte az anatómiát, tökéletesen adta vissza a valóságot. A végén ő is – hogy úgy mondjam – megtért, fokozatosan egyszerűsítette a rajzait, mind kevesebb vonallal fejezte ki a bonyolult testrészeket.

KB: A modernizmusban a művész nem a tökéletességig másolja a természetet, hanem a saját eszközeivel kifejezi, értelmezi azt. Talán nem is az a kérdés, hogy tetszik-e, hanem hogy: értem-e? Aki nem él benne e világban, talán nem is értheti az elvont műalkotásokat.

ERŐLTETETT MENET - 2022

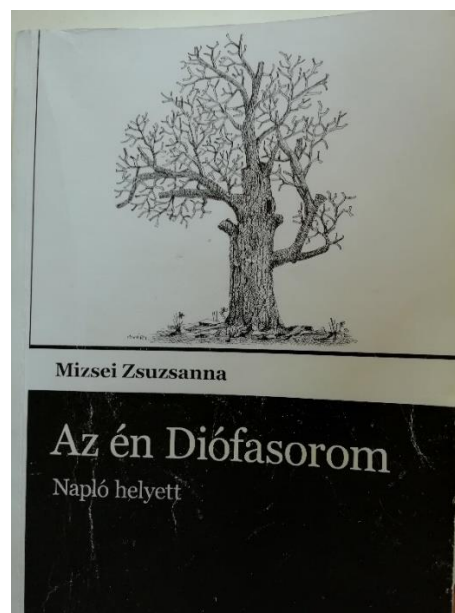
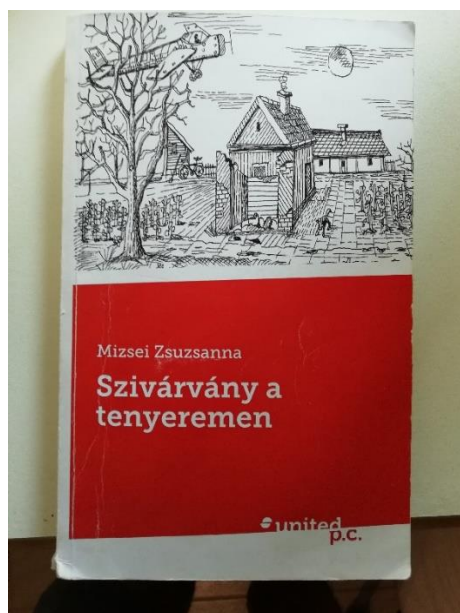
ÓG: Valahogy így. Középiskolás korunkban a Guernica-t krikzkraksznak láttuk, mert nem ismertük a mű történelmi előzményeit, nem volt elég élettapasztalatunk sem, hogy értsük. Éretlenek voltunk hozzá. Pedig Picassónál jobban senki sem tudta kifejezni a spanyol polgárháború és általában a háború szörnyűségeit. Ez egy monumentális alkotás, de tárgyában is döbbenetes hatással van az emberre. Szóval benne kell élnünk a világunkban, hogy megértsük a kor művészetét. A modern művészet nem egysíkú és az alkotás is bonyolult folyamat. Nem olyan egyszerű választ adni a kor kérdéseire. Az alkotó is küzd a kihívással, mert ezer kétely és ezer válasz merül fel, amíg készül a műve. Amikor a végére jutsz, letisztulnak a dolgok, megoldást találsz és megjön az alkotói öröm. Fiatalként jobban érdekelt ez. Ma, 80 után már kevésbé az öröm motivál, elég az, hogy megcsináltam, és van megnyugvás, de nem rohanok az öröm után.

KB: Más témába vágnék. Úgy 10 éve Halásztelken volt egy képzőművészeti nyári alkotótábor, talán 15-20 résztvevővel. Tartjátok még a kapcsolatot, követitek egymás pályáját?

ÓG: Igen, jól emlékszem sokakra, a szentendrei Verebélyi Diánára, aki ismert festő lett, csodálatos tehetséggel áldotta meg az Isten. Mostanában ő is átváltott modern irányba, sok érdekes munkát alkot, tartjuk a kapcsolatot. Említem még a már elhunyt G. Tóth Gábor hiperrealista festőt, aki szürreális munkákat alkotott és csodálatos dolgokat művelt. Szekeres Imre igen tehetséges, roma származású festő volt, sajátos, egyéni stílussal rendelkezett, szintén elhunyt. Ott volt még Hatvány Viki is, ő is befutott – de érdekes módon a kapcsolatunk abbamaradt. Voltak más tehetséges emberek is ott, nem tudom mindegyiket felsorolni. A feleségem is sokat tett az ügyért...

KB: Már az első beszélgetésünk alkalmával is a feleségedet, mint alkotó társadat említetted.

ÓG: Igen, mi voltaképpen a közös életünk elejétől fogva támogattuk egymást. Ő inkább az irodalom iránt vonzódott. Folyamatosan ír visszaemlékezéseket, család- és falutörténeti emlékeket örökít meg. Hadd mutassam meg ehelyütt két könyvét is.

A borítólapon Óváry Géza grafikái:

HALÁSZTELKI UTCARÉSZLET - 2014

DIÓFA 2006

KB: Lenne értelme egy új alkotótábort összehozni?

ÓG: Igen, lehet, de valószínűleg már talán nem ugyanazokból az emberekből.

KB: Kedves Géza, családi házatok egyik szobája a műtermed. Sok-sok képet látok a falon, elveszek itt köztük. Mondjál valamit róluk. Talán a kedvenceidről...

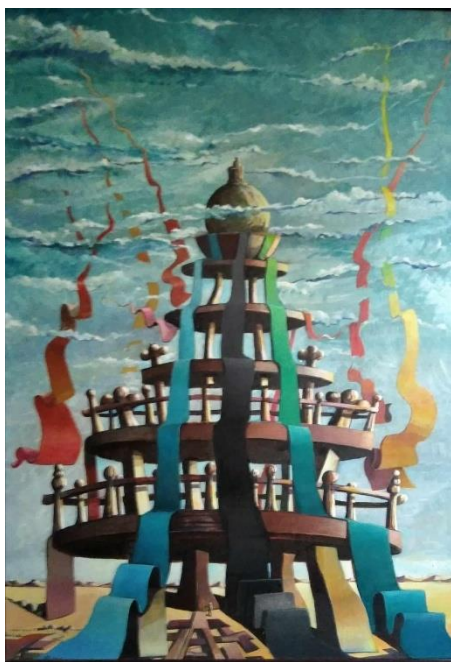
ÓG: Hát itt van a *Bolond Jóska*, régi alkotásom, gyakorlatilag az Őrségből származik a gondolat, mert én Bajánsenyén éltem gyerekkoromban. Ő volt a falu bolondja, őt festettem meg a saját szemszögemből.

BOLOND JÓSKA - 1995

A másik az *Erőltetett menet*, ez már absztrakt, te is felfigyeltél rá. Számítógépes komponálás után olajjal festettem meg.

Régi szürreális alkotásom a *Bábel tornya*, amit már el akartak vinni, de ezt nem adom el, régi munkám, 2004-ben készült, majdnem 20 éve. Ez egy díjazott képem, itt van róla a dokumentum: VII. Insula Danubi Csepel 2013.

Bábel tornya – 2004

A falon van a *Nagy Feri* barátomról készített portrém, és mesteremről, *Tóth Menyhért*ről egy karakteres kép. Megemlítem a fiatal *Patkós Gyula* barátom munkáit is, aki az én tanítványom volt és szép jövő előtt áll.

PATKÓS GYULA FESTMÉNYE -
(cím nélkül)
(ajándék Óváry Gézának)

KB: Nehéz itt, a műtermedben szabadulni a festményektől. Velem szemben látható egy olyan absztrakt kép, amelyen a különböző síkok egymás mögött alagútszerűen kisebbednek.

ALAGÚT - 2023

ÓG: Ez a távolba mutató perspektíva. Az *enyészvonal*, amelyen a vonalak a végtelenben összefutnak. Ami mindig foglalkoztatott engem, hogy mi a véges és mi a végtelen? Én nem tudom értelmezni, mi a végtelen, mert minden után is van még valami, talán már rezgések. Ez már filozófia, nem tudjuk szavakkal leírni. Szóval nem értem, hogyan lehet ezt a sok dimenziót megmagyarázni.

KB: Meglehet, hogy matematikai konstrukció az Univerzum megértéséhez. És egy rövid kérdés: mi a véleményed a világunkról?

ÓG: Sajnálom, szomorú vagyok, nem vagyok megelégedve. Ez az állandó gyűlölet, egymás meg nem értése, a torzsalkodás, az emberi mivoltunkból való

kivetkőzés, ez nem jó. Szeretném, ha a világ új útra térne, ami békességet hozna, a szereteten és egymás segítségén alapulna. Nem is beszélek a szomszédunkban zajló háborúról: értelmetlennek tartom, hogy az ember saját nemzetét is gyilkolja, ez számomra félelemkeltő és felfoghatatlan.

KB: Miben leled örömet az alkotáson kívül?

ÓG: Tudott dolog, hogy beteg vagyok, háromféle bajjal is küszködöm. Emiatt több olyan tevékenységtől is elvonnak, amit korábban még megtehettem. Vannak jobb napjaim és rosszabbak is, rendszeresen kezelésre is járok. Ha finomat tudok enni, ha aludni tudok, ha mozgásra is alkalmas vagyok, meg tudok emelni egy szatyrot, kosarat, ha néha egészségesnek érzem magam, ez örömmel tölt el. Újra fel kellene épülnöm. Én a Jóisten segítségét kérem, de többet nem mondanék erről.

PIHENÉS A KERTBEN
Fotó: Antal-Óváry Judit

KB: Hagyjuk a bajokat. Az általad illusztrált, Adyról szóló könyv még itt van a közeledben. Melyik verset vagy sort ragadnád ki, amelyik közel áll a szívedhez?

ÓG: A *Góg és Magóg fia vagyok én* édesanyám kedves verse volt. Ő 96 éves korában halt meg, élete utolsó napjaiban is el tudta mondani kívülről minden sorát, én nem tudom az egészet, de bennem van teljesen.

KB: Kedves Géza! Beszélgetésünk vége felé kicsit másról is faggatnálak. Voltak művészek, zenészek, költők, festők, akik valamilyen szimbolikus műben törekedtek az életüket filozófiai ihletésű alkotásban összefoglalni. Gauguin utolsó műveinek egyike a *Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?* jó példa erre. Szóval olyasféle ez, mint például az Iparművészeti Múzeum tetején a süveg, ami egyúttal összetartja az egész konstrukciót. Van ilyesféle képed, ilyen törekvésed?

ÓG: Ezzel a kérdéssel nem foglalkoztam, de most adtál egy ötletet. Ez egy kihívás számomra, gondolkodni fogok rajta. Remélem, lesz annyi időm még, hogy megalkossam az összefoglaló művet, ami – megvallom – eddig nem volt tervem.

KB. Akkor legyen ez a feladatkijelölő, előremutató gondolat a végszó. Köszönöm a beszélgetést.

ÓG: Én pedig köszönöm szépen ezt az interjút. A gondolataim mostanában kissé máshol járnak, mert a koromnál és betegségemnél fogva is sok mindent másképpen értelmezek és másképpen formázok. Nagyon kedves voltál, hogy felkerestél. Neked is minden jót kívánok.

PRECÍZ

I. Halásztelki művésztelep 2012

Fotó: © Nemes Zoltán 'mettor'